

BERGER ZAHTEVA ZASEŽBO ANTRACITNIH PREMGOVNIKOV

Socialistični kongresnik iz Milwaukeeja predlaga v zbornici javno obratovanje antracitnih rogov in konec konfliktov. Pravi, da je premogovna industrija zrela za nacionaliziranje. Copelandova resolucija določa, da predsednik diktira cene premogu in mezde rudarjem. Predsednik Green apelira za finančno pomoč stavkarjem.

Washington, D. C., 18. jan. — Victor L. Berger, socialistični kongresnik iz Wisconsin, je danes predložil v poslanski zbornici resolucijo, ki nalaga zvezni vladi, naj takoj zaseže antracitne premogovnike v Pennsylvaniji, sklone miru z rudarji in obratuje rove na svojo pest.

Berger je dejal, da je prepričan, da zastanek med lastniki premogovnikov in rudarji se more končati le s premirjem, ki bo pretrgano ob prvi priložnosti in nato pride nov konflikt.

"Premogovna industrija je zrela za nacionaliziranje," je rekel Berger. "Drugega ne kaže kakor izbiranje med takojšnjo nacionalizacijo, ki mora biti zavarovana proti birokratični upravi in med kaosom. Industrija antracitnega premoga je danes v rokah petindvajsetih moč, ki imajo odjemalce premoga in ljudstvo v splošnem popolnoma v svojih pesteh."

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je objavil apel na organizirane delavce vse Amerike, naj takoj prispevajo v pomočni sklad za stavkujoče rudarje, da ne bodo navezani na farizejsko lokalno dobrotnost. Več kot 700,000 oseb v družinah rudarjev je potrebnih pomoči.

Washington, D. C. — V soboto je bila v senatu burna debata o položaju na polju antracitnega premoga. Predsednik Coolidge je bil kritiziran in zagovarjan radi svoje neaktivnosti v tej zadevi. Končno je senator Copeland iz New Yorka predložil resolucijo, ki velja za senat in nižjo zbornico in katere daje predsedniku pooblastilo, da lahko nastopi v svrhu obnove kopanja premoga.

Copelandova resolucija določa, da ima predsednik Združenih držav oblast zaseči premogovnike, določiti cene premogu in mezde rudarjem ter odškoditi lastnike rogov.

Resolucija je bila predložena odseku za meddržavno trgovino. Večina senatorjev, ki so se udeležili debate, je pokazala, da je proti predsednikovi intervenciji in zakonodajstvu te vrste. Prišlaš administracije bi najrajši uzakonili priporočila predsedniške komisijske, ki se nanašajo na industrijo mehkega in trdega premoga.

FARMARKE ŽENE IN OTROCI SO TLAČANI.

New York, N. Y. — Benjamin C. Marsh, tajnik Ljudske rekonstruktivne lige, je govoril pred Newyorško federacijo naprednih žena. V tem govoru je naglašal, da so žene in otroci farmerjev neplačani tlačani. Prav malo je upanja, je rekel govornik, da bo federalni amandment za varstvo otrok, pomagal farmerkim otrokom. Priporočal je, da bi bilo dobro uvesti senatno preiskavo, v kakšnih razmerah žive ljudje na farmah.

Ljudska konstruktivna liga sestoji iz farmerkin in delavskih organizacij in se bojuje za izboljšanje položaja delavnega ljudstva.

Nemčija protestira.

London, 18. jan. — Nemčija je poslala v London, Pariz in Bruselj protest proti ukrepu poslaniškega sveta v Parizu, da v drugi in tretji okupacijski coni v Porenju še ostane 75,000 zvezniških vojakov. Nemčija pravi, da je ta sklep proti versajski pogodbi in lokarnskim paktom.

Čikaški delavci finan- rajo svoj radio

Načrt, ki ga je izdelala Čikaška delavska zveza, določa, da vsak član plača \$2.

Chicago. — Organizirano delavstvo v Chicago bo imelo svojo oddajno radio-postajo za razširjanje govorov delavskih voditeljev, delavske propagande, godbe in petja itd.

Tako je bilo naznanjeno na redni seji Čikaške delavske zveze zadnje nedelje. Tajnik E. N. Nockels je predložil načrt financiranja. Njegov načrt je, da vsak član zveze plača dva letna asessmenta po en dolar. Ker ima zveza okrog 400,000 članov, prinese asessment \$800,000. Asessment prvega leta se porabi za nakup postaje, ostala polovica pa za vzdrževanje postaje. Zveza ima na razpolago tri postaje, ki jih lahko kupi. Cene so \$88,000, \$90,000 in \$265,000. Zadržna postaja, ki je najdražja, ima dobre orglje in drugo fino opremo.

Zastopniki treh ver o socialni pravici

Katoliški zastopnik: Bogati naj dajejo miloščino revežem. — Židovski zastopnik: Besele miloščina ne pozna židovski jezik, ampak besedi pravico in pravičnost. — Protestantovski zastopnik: Protestantizem pokazuje nekaj znanja o socialnih problemih.

Chicago, Ill. — Čikaški forum je priredil v nedeljo zanimivo predavanje v gledališču Olympic. Na dnevnem redu je bilo: Programi za socialno akcijo katoličkov, židov in protestantov. Predavanje je bilo zaradi tega zanimivo, ker je zastopnik vsakega veroizpovedanja pokazal, kakšen program ima njegova vera za odpravo krivic, ki jih trpe iskriščani in poptepani sloji.

Prvi je govoril rev. J. W. R. Maguire, profesor sociologije na katoliškem učilišču v Bourbonsu, Ill. Maguire je naglašal, da so se katoliški voditelji skoraj skozi dvajset stoletij trudili ublažiti razmere siromakov na ta način, da so izpodbujali bogate k dajanju miloščine, da se ublaži usoda revnega človeka. Citiral je cerkvene avtoritete, da dokaže, da je cerkev smatrala za svojo dolžnost od časa katokomb do današnjega dne, da se šteti in podpirajo oni, ki so revni, in da se izboljša njih položaj.

Nobenih besed ni bilo slišati, da imajo siromaki iste pravice do življenja, kot bogatini, da mora zavladati politična in gospodarska enakopravnost.

Drugi je govoril rabi Gerson B. Levi, rabi v židovskem templju, ki je poznan pod imenom "The Temple". Levi je citiral izreke prerokov in rabinsko doktrino, da dokaže, da stari židovski jezik ne pozna besede "miloščina", ampak da je ta beseda krita s besedami "pravica" in "pravičnost". Zato je bil cilj židovstva, da se položaj izboljša na ta način, da človek toliko zasluži, da lahko skrbi zase in svojo družino.

Tudi rabi ni ničesar povedal, da morajo ljudje biti politično in gospodarsko enakopravni, da se odpravi veliki prepad, ki zija med revnimi in bogatini.

Tretji je bil govornik rev. Hubert C. Herring iz Bostona, pripadnik kongregacijske cerkve. Govoril je o pet in sedemdesetih vrstah protestantizma. Studiral je programe raznih protestantovskih cerkev. Dokazal je, da nekatere protestantovske cerkve študirajo gospodarske in socialne probleme.

Tudi ta govornik ni naglašal politične in gospodarske enakopravnosti kot podlago za odpravo socialnih krivic, ki jih povzroča kapitalistični gospodarski sistem.

Vsi trije govorniki so pagla-

ENOTNA FRONTA DELANCEV V PATERSONU

Tovarne, ki nečejo priznati 44 ur dela v tednu, so zaprte. — Dela se samo v takozvanih "družinskih" tovarnah.

Patterson, N. J. — Odločno gibanje avilnih delavcev v Patersonu za izvojevanje 44 ur dela v tednu je povzročilo, da je velika tovarna Passaic kompanije zaprta. Ta kompanija ima svojo tovarno v predmestju Cliftonu. V nobeni važi tovarni za izdelke iz avile ne delajo več kot 44 ur v tednu. Četrty januar t. l. je bil določen kot dan, a katerim se prične delati le 44 ur v tednu. Tako sta določili o organizaciji avilnih in tekstilnih delavcev. In ta zahteva je bila upoštevana.

Lastniki petdeset malih tovarov so v prvih dneh po 4. januarju t. l. priznali akrajsani delavni čas. Večina tovarov v mestu je sprejelo to zahtevo delavcev. Delajo le še v takozvanih "družinskih" tovarnah, v katerih delajo večinoma sami sorodniki in ki imajo po največ do petdeset delavcev.

Ta uspeh v Patersonu so si priborili avilni in tekstilni delavci, ker so nastopili složno in solidarno. Ta složen nastop naj bo za zgled delavcem v drugih krajih, v katerih je tekstilna industrija. V Connecticutu delajo delavci v tovarnah za izdelovanje avile in blaga iz volne in bombaža po 55 ur v tednu, ker niso složni. V Massachusettsu delajo v tej industriji po 48 ur v tednu, ker ni prave edinosti med delavci.

Prihodnjo bitko za akrajsanje delavstva v avilni industriji bo pričela v južni Pennsylvaniji, v kateri se nahajajo tovarne za izdelovanje avile. V Pennsylvaniji producirajo veliko več avile kot v Patersonu. Žene in hčere stavkujočih rudarjev delajo v Scrantonu, Wilkes-Barru, Carbondalu in drugih rudarskih mestih za meso, da kakoršno ne bi delale delavke v Patersonu. Delavke v teh tovarnah je seveda treba najprej organizirati, da bodo delavci v Patersonu obdržali svoje pridobitve.

V tovarni Passaic kompanije je znal Henry Doherty nekaj časa igrati delavce. Ustanovil je društvo za igranje oporišne žoge. To društvo je bilo žogo v Dohertyjevem ovalu. Njegovih pet sto delavcev je bilo vstopnine prostih, drugi so morali plačati vstopnino.

Poleti je ta poteza vlekla, ali po mizi se ne igra oporišna žoga in med delavci v Dohertyjevi tovarni se je naselila nezadovoljnost. Ko je Doherty opazil to nezadovoljnost, je odredil, da se mora vsak dan delati deset ur. Mislil je, da se bodo delavci zadovoljili s kompromisom, da delajo 8 1/2 ure na dan. Delavci so ostali pri svoji zahtevi. Zastavkali so.

Doherty se je vedno bojeval proti unijam. Velika stavka leta 1913 je pričela v njegovi tovarni. Ob času stavke pred tremi leti se je zavaroval s sodnijsko prepovedjo. James Radcliff, zastopnik organizacije United Textile Workers, je moral takrat v zapor. Sodnijska prepoved je še v veljavi. In tako se delavci organizirali v samostojni uniji.

Umrla v cerkvi.

Chicago. — Mrs. Rose Simec, stara 50 let, je v nedeljo zvečer padla in obležala mrtva med igro "bunco" v cerkvenih prostorih sv. Prokopa, 1621 Alport st.

Šali, da je treba delati za boljši sporazum med veroizpovedanji. Tako so reševali socialne probleme duhovni treh veroizpovedanj.

Novi izgredi v Italijan- skem parlamentu

Fašisti so pomateli klerikalce iz zbornice. Mussolini je odredil, da opozicija ne sme več v zbornico, če se ne poda.

Rim, 18. jan. — Mussolini je večer zapri aventinski opoziciji vrata v zbornico. Rekel je, da je politična opozicija napram fašistom brez koristi in absurda, zato se morajo poslanci manjšinskih strank podati ali storiti politično smrt.

Nov konflikt z opozicijo je prišel v soboto, ko se je parlament sešel, da opravi spominke svečanosti v počast pravkar umrli kraljici-materi Margareti. Med sejo je pa fašiste presenetila skupina popularov (katoliška stranka), ki je prišla v zbornico po dolgi odsotnosti. Populari pripadajo aventinski opoziciji, ki je lansko leto ob času umora socialističnega poslanca Matteottija bojkotirala parlament. Cim so populari prišli v zbornico, je Mussolini takoj predlagal, da se seja prekine in nadaljuje drugi dan v svrhu, da se reši moralno vprašanje aventinske opozicije. Njegov predlog je bil sprejet in fašisti so takoj padli po popularih. Zadnji so hitro bežali, toda zunaj na hodniku je bilo nekaj prijetih in fašisti so jih opsovali, osuvali in vrgli po stopnicah.

Včeraj ni bilo več popularov v zbornico. Mussolini je izjavil, da kdorkoli izmed opozicije želi še priti v zbornico, mora izpolniti tri pogoje. Javno mora priznati, da je fašizem dovršen fakt, napram kateremu je vsaka opozicija absurda in brez koristi; drugič mora javno priznati, da je kampanja aventinske opozicije fiasko in tretjič se mora javno odpovedati vsaki odgovornosti in svesti a protifašistično agitacijo v inozemstvu.

Fašisti zdaj upajo, da se aventinska opozicija razbije. Manjšina kapitulira in se pridruži fašistom, večina pa odloži poslan-ake mandate.

Novo izpremembo v Moskvi

Kamenev in Sokolnikov sta izgubila važni službi v kabinetu.

Moskva, 18. jan. — V svetu ljudskih komisarjev (sovjetski kabinet) so bile v soboto izvršene važne izpremembe. Leon Kamenev in G. J. Sokolnikov, ki sta podpirala Zinovjevovo manjšino nazadnjem kongresu ruske komunistične stranke, sta izgubila komisarjski službi. Kamenev je bil komisar dela in obrambe ter obenem podpredsednik, Sokolnikov, je pa bil finančni komisar. Sokolnikov je sicer dobil novo službo predsednika državne načrtno komisije, toda ta služba je relativno manj-hnega pomena.

Leningrad, 18. jan. — Novi vojni komisar Vorosilov je večer dejal v svojem govoru pred dijaki rdeče vojaške šole v Leningradu, da rdeča armada že prekaša vse evropske buržoazne armade v politični zavednosti vojakov, disciplini, odločnosti in dobrem razpoloženju. V nekaj letih rdeča armada dotče, ako ne preteče, armade v kapitalističnih deželah tudi v tehniki.

Nemški nacionalisti napovedujejo boj novi vladi.

Berlin, 18. jan. — Voditelji nacionalistične stranke napovedujejo namesto nevtralnosti drastično opozicijo novi Lutherjevi vladi, ki je sestavljena iz klerikalcev, demokratov in "folkovev". Nova vlada je mogoča le, ako bodo socialisti nevtralni.

KRVAVA STATISTIKA.

Chicago. — Število žrtv avtomobilov je od novega leta že naraslo na 41 v čikaškem okraju Cook.

ŽENSKA STRAN- KA POJDE PRED COOLIDGA

Iz njih zahtev zija veliko protislovje. — Namen teh zahtev je odpraviti vse postavbe za zaščito žene v industriji.

Washington, D. C. — Protidelavski listi prinašajo na prvi strani, da pojde šest sto podpornic ženske stranke pred predsednika Coolidgea v Belo hišo, da protestira proti zakonitemu 8-urnemu delavniku za delavke. Vodila bo te žene neka Alice Paul. Protestirale bodo, da se naj odpravi ta postava za varstvo žene v tovarnah, ker nimamo še take postave, da bi varovala delavce.

Ena teh podpornic ženske stranke bo razložila predsedniku, da zaradi tega protesta, ker je pisarniška uslužbenka in dela samo osem ur na dan. Zato ker dela samo osem ur, pa ne more konkurirati z moškimi pri povišanju.

Ta zakon za zaščito žene je bil sprejet na zahtevo ženskih delavskih organizacij.

Podpornice ženske stranke so v minolih letih navedle še veliko vzrokov za preklic te postave za zaščito delavk. Ali ti vzroki so v protislovju drug z drugim. Takrat so dejale, da žele enake zakone za žene in moške. Do danes pa ženska stranka ni prišla na dan z zahtevo, da se naj uvede 8-urni delavnik za delavce. One se samo izjavljajo proti vsem postavam, ki so bile sprejete za varstvo žene v industriji.

Grški diktator se pripravlja na vojno

Angleški in francoški ekaperti reorganizirajo grško armado in mornarico.

Atene, 18. jan. — Na spomlad se obeta nov krvavi ples na Balkanu, če opazovalcev ne varajo nova znamenja. General Pangalos, grški diktator, mrzlično dela na vojnih pripravah. V Atene sta prišli angleška navalna in francoska vojaška misija samih ekapertov, ki imata nalogo temeljito reorganizirati grško bojno mornarico in armado. Pangalos je odredil, da morajo biti bojne ladje predelane in opremljene z novimi topovi, obenem je dal graditi nove ladje in od Francije Grčija kupi nekaj podmornikov.

Proti komu so te priprave naperjene, je seveda špekulacija. Govori se, da Grška nastopi z Anglijo proti Turkom, ako slednji napadejo Mosul. Pangalos bi tudi rad utrdil Grško proti novemu imperijalizmu Italije, ki stremi po mnogih grških otokih. Konflikt morda pride tudi z Jugoslavijo radi solunskega vprašanja.

BROOKHART JE IZGUBIL PRVO PRAKSO.

Washington, D. C. — Senadni poverilni odsek je poročal, da je bil pri volitvah leta 1924 izvoljen Daniel Steck, kandidat demokratske stranke in podpiran od Coolidgeve republikanske organizacije, mesto senatorja Brookharta, republikanskega vpornika proti stari gardi. To pomeni, da je zdaj Brookhart v defenzivi.

To poročilo sloni na rezultatu ponovnega štetja glasov, ki ga je vodil pododsek, in na razlogi volilnega zakona v Iowi, kot jo razume ta odsek.

Ako bodo demokratje v senatu odglasovali, da je Steck senator in jih bodo pri tem podpirali Coolidgevi republikanci, tedaj postane Steck senator. Brookhart bo nato naznanil svojo kandidaturo proti senatorju Cummins, ko se bodo vršile primarne volitve. Razmere v Iowi so take, da bo Brookhart zmagal z veliko večino.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cleveo \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima biti s tem:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Izdati v oklepaju n. pr. (Dec. 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam ne ustavi list.

OSREDOTOČENJE BOGASTVA V ROKAH POSAMEZNIKOV.

Nikjer ne stopa tako očividno osredotočenje bogastva v rokah posameznikov človeku pred oči kot v Detroitu, ko si ogleda podjetje Motor Ford kompanije. Tu vidi človek pravi navpični trust, to je trust, ki ni omenjen le na produkcijo avtomobilov, ampak trust, katerega šake segajo v razne sorodne in neborodne industrije. Tu vidi mogočno centralo za oddajanje gonilne sile, ki se oddaja v razna Fordova podjetja, in leže raztresena posamič ali pa v skupinah na obširnem ozemlju, obsegajočem več tisoč akrov sveta in ki je Fordova lastnina. Njegova podjetja veže železnica, ki je Fordova lastnina. Po tej železnici se dovaže premog iz premogovnikov v Kentuckiju, ki je zopet Fordova lastnina. Ta premog se izpreminja v Fordovih koksovnah v koka, ki ga ne vporablja le Ford v svojih podjetjih, ampak ga lahko prodaja tudi drugim, ki ga potrebujejo. Iz tega premoga pa ne pridova Fordova kompanija le koka, ampak iz njega dobi še druge produkte kot naravno olje, bencin, benzol itd. Tu se ne vrže ničesar proč, vse se vporabi za eden ali drug produkt. Železnica ne služi le Fordovi družbi, ampak vsakemu, ki jo potrebuje. O tej železnici pripovedujejo, da je imela izgubo, preden je prišla v posest Fordove kompanije. Zdaj nima te železnice več izgube. Podjetje Fordove kompanije v Detroitu je tako obsežno, da v njem dela več ko 110,000 delavcev. Ta kompanija celo lastuje svojo mesnico in prodajalno za jestvine, s katerima dela veliko konkurenco kramarjem in mesarjem. Kompanija kupuje v velikih množinah in zato dobi jestvine in meso veliko ceneje. Denar, ki ga Fordova kompanija izplača svojim delavcem kot mezdo, prihaja zopet nazaj skozi njegovo prodajalno in mesnico. Ta kompanija ima tudi svoja bančna podjetja, tako da sama financira svoja podjetja in jim dovoli kredit, kadar ga potrebujejo. Fordova kompanija je Wall Street sama za sebe.

O Wall Streetu gre glas, da 168 trustovskih družin lastuje vsa podjetja, ki so podložna finančnikom, nastanjenim na tej ulici denarja in mešetarstva. Ampak nikjer v teh podjetjih ni videti, tako osredotočene produkcije in distribucije produktov kot v podjetjih Fordove kompanije. Fordova kompanija ima zaposlenih 192,000 vseh delavcev, od katerih jih veliko več kot polovica dela samo v Detroitu.

Ford ne združuje le velike gospodarske moči, ampak ima tudi veliko politično moč, dasiravno ne šteje Fordov glas nič več, kot glas enega delavca v njegovi tovarni. Fordovi delavci niso organizirani politično in strokovno. Politično organiziranih jih je mogoče peščica, strokovno organiziranega pa ni nobenega. Ta pest politično organiziranih delavcev se sicer trudi, da zdrami svoje speče tovariše in jih privede v politično razredno zavedno delavsko organizacijo, pa ta prizadevanja še niso prinesla tistega uspeha, ki je potreben, da se omaje politična moč Forda in drugih industrijskih mogotcev, ki imajo svoja podjetja v Detroitu.

Zadnja konvencija Ameriške delavske federacije je sklenila, da se organizirajo delavci avtomobilne industrije v strokovni organizaciji. Ameriška delavska federacija še ni pričela z aktivnim organizatoričnim delom, ker se niso vršile še predkonference, ki so potrebne za tako delo.

Kadar bo Ameriška delavska federacija pričela z organiziranjem delavskih mas, ki delajo v avtomobilski industriji, takrat bodo delavci spoznali, kakšno pomoč so izvršili, ker niso pojačali svoje politične moči.

Med strokovno organiziranim delavstvom se najbolj sili v ospredje vprašanje: "Kaj stori Ford, ko se prične z aktivnim delom za organiziranje delavcev v avtomobilski industriji, ki jih je dandanes pol milijone in so neorganizirani?" In to vprašanje je upravičeno. Ford je velika gospodarska sila in ker je velika gospodarska sila, je tudi njegov političen vpliv izredno velik, ker so delavci razen majhne peščice prepustili drugim, da so za nje mislili v politiki.

Ali kar je delavstvo zanimalo, lahko popravi. Organizira naj se politično, ko se prične organizirati strokovno. Tako bo pokazalo, da razume Karel Marksove besede, da mora biti osvoboditev delavstva izpod jarma moderne mezdne sužnosti le delo delavstva samega.

SLIKE IZ NASELNI

Sharon, Pa. — V Coraopolisu, Pa., sem v zadnjem aprilu pustil vse čvrsto in zdravo, kar se tiče slovenskega življa. Še v zadnjem juliju so me iz Coraopolisa obiskali vsi zdravi, srečni in veseli ter objubili so, da se kot prijatelji ob priliki snidejo. V sredi novembra m. l. sem pa dobil pismo, da je umrl naš rojak in br. Joe Markončić, ki je podlegel štiridnevni pljučnici. Vsi, ki smo poznali pokojnega Markončića, moramo priznati, da je bil naprednega in dobrega značaja. Bil je ustanovitelj društva št. 360 S. N. P. J. ter je vedno agital in propogal napredno časopisje.

Na 8. januarja je za vedno zapel v bližnji naselbini Farrellu, Pa., rojak in br. Frank Mavec v starosti 28 let. Tudi on ni bolehal več kot nekaj dni. Bil je član S. N. P. J.

Pokojni Frank Mavec je bil še sicer, med farrellsko mladino zelo priljubljen. Sami fantje in dekleta so iz prostovoljnih prispevkov nabavili lep šopet svežih cvetlic. Ker je pokojnik živel dalj časa na hrani in stanovanju pri družini Trojar, je ležal tam tudi na mrtvaškem odru, za kar hvala in priznanje mr. in mrs. Trojar.

Društvo S. N. P. J. v Farrellu je priredilo svojemu članu časten pogreb.

Tako se izgubljajo drug za drugim prijatelji in znanci. V domovini so matere skrbne za nas in zredili v krepke in zdrave junake. Podali smo se v svet z dobro voljo, da izboljšamo življenje, vpregli smo se v kapitalistični jarem, da jim koplčimo ogromne dobičke, pri čemur pa nas garajo do kosti in tistega, ki podleže, postavijo na test. Ko trpin umrje, ga pokopljejo ob strani pokopališča, kajti lepše prostore imajo kapitalisti, ki imajo denar. Na delavčevem grobu raste robida mesto cvetlic, nikogar ni, da bi se ga spomnili. — Mihael Lenarčič.

Girard, Okla. — Komaj je deset mesecev, kar se je sploh misel, da bi ustanovili slovensko mladinsko godo. Res, stvar se je izpolnila. Danes je mladina že tako izvežbana, da bo dne 28. januarja nastopila na maškarni veselici, ki jo priredi v Slovenskem domu, to je v soboto zvečer ob 8.

Godba je tudi sklenila, da za maske da tri lepe nagrade, najlepši ali najgrši ali pa smešni. Torej na noge, rojaki, da vidimo ta večer vsake vrste "maškarne". Tudi jaz se bom napravil, pa že tako, da me nikdo ne prekosl. Pa ne mislite, da bom šel le za nagrado, jaz je ne bom dobil. To bi bilo premešno. Pridite, pa boste videli, da govorim resnico.

Na svidenje! — M. G.

Willard, Wis. — Iz mnogih naselbin se dopisovalci oglašajo in hvalljo zabavo, ki so jo imeli na Silvestrov večer. Istotako smo imeli krasno domačo zabavo v Willardu. Bilo je prijetno ob zaključku starega leta. Mnogim je žal, ker se niso zabave udeležili.

Zato je društvo S. K., S. N. P. J. sklenilo na sadnji seji, da priredi priprosto domačo zabavo v nedeljo 24. januarja popoldne in zvečer. Prednost se nudi aliehemu dobrovoljčju, če se udeleži te zabave. Upam, da mu ne bo žal. Tudi prostora je za mnogo gostov v Narodnem domu. Godba bo izvrstna, ne bo pihal in ne udrihal, bo pa nekaj za zabavo mladih in starih. Igrala nam bo st. rojaka Frank Barle in Paul Marn izvrstne starokrajake polke in valse. Saj so še mnogim v spominu iz domovine.

Za postrežbo bo skrbel odbor, da gosti ne bodo lačni in žejni. Ves preostanek je namenjen v korist društvene blaginje.

Torej na svidenje dne 24. t. m. Vabi — odbor.

Ali kdo smi pravilno pisan in čitaj angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovar", katere je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Toplomer in ameriške temperature

Koliko stopinj temperature kaže termometer? Navadni ljudje se sicer malo zanimajo za to — dokler je vreme ugodno. Ali čim huj mrz pritisne in vse prezebava, tedaj je zares malo ljudi, ki ne bi se zanimali za muhe toplomera in prelistali časopisov, da najdejo, koliko stopinj mraza je ravno kar bilo in kako vreme je pričakovati. Ista stvar je po leti v dnevih pasje vročine. Kar se pa tiče temperature naše krvi, se morda le teoretično zanimajo za isto, dokler smo zdravi. Ali ko zbolimo in se kri zagreje do vročice, tedaj vsaka stopinja temperature postane za nas predmet moreče skrbi.

Tekom nedavnega mrzlega vala smo čitali o "zero weather" v mnogih delih dežele; neko mesto v Minnesoti je zabeležilo celo 30 stopinj pod ničlo (zero). Čitali smo tudi o hudih mrazih v mnogih delih Evrope s temperaturami daleč pod "ničlo". Mnogi so gotovo pripodobili ta mraz z našim "zero" v vremenom in ubogi Evropejci so se jim smilili. Toda "zero" v kontinentalni Evropi in "zero" v Združenih državah in na Angliškem niti od daleč ni ista stvar. Angleško govoreče dežele namreč rabijo drugo toplomersko lestvico kot ostali svet — in sicer takozvani Fahrenheitovi toplomer.

Termometer ali toplomer je bil iznajden od slavnega Italijana Galileja ob koncu l. 1592. Nemec Fahrenheit je veliko izpopolnil to iznajdbo in je l. 1714 izgotovil toplomer v oni obliki, ki še danes nosi njegovo ime. Za porazdelitev lestvice (scale) se je poslužil treh stalnih točk. Najprej je vzel mešanico ledene vode in amoniakove soli, vtaknil toplomer v isto in točko, ki jo je zabeležil živo srebro v zaprti celi toplomera, je označil kot "zero" (ničlo). Drugo točko je dobil s tem, da je pomešal led z vodo; to točko je zval "32 stopinj" ali ledišče (freezing point). Svojo tretjo točko, toploto krvi, je našel s tem, da je položil toplomer v usta zdravega človeka. Potem je razdelil med točko, ko se led staja, (32 stopinj) in točko, ko voda zavre, (212 stopinj) porazdelil v 180 stopinj. To je Fahrenheitova lestvica, ki se še vedno rabi v Združenih državah in v vseh angleško govorečih deželah. Zato tukaj govorimo o tolikih in tolikih stopinjah (degrees) Fahrenheita ali, skrajšano "F." Fahrenheitov toplomer je sicer starinski ali po mnenju nekaterih je najbolj primeren v vsakdanjem življenju, vsaj v zmernih podnebjih, ker je malokdaj treba rabiti manjšaj (—), s katerim se označujejo stopinje pod ničlo.

Za Fahrenheitom so bile izumljene mnoge druge lestvice, ali le dve sta se ohranili — Reaumur in Celzij (ali centigrad).

V Celzijevem toplomeru, kakršne sedaj rabi, ničla (0) označuje točko, ko voda zmazne, in 100 ono, ko zavre. To je lestvica, ki se rabi v največjem delu dežel zlasti v kontinentalni Evropi, kakor tudi na znanstvenem polju po vsem svetu. V kontinentalni Evropi govorimo zato o tolikih in tolikih stopinjah Celzija (skrajšano C.) ali o tolikih centigradih.

Reaumur ima isto ledišče kakor Celzij, ali vrelišče je 80. Ta toplomerska lestvica se sedaj le redkoma rabi razum deloma v nekaterih deželah.

V vseh toplomerih se stopinje pod ničlo označujejo s tem, da se pred nje postavlja manjšaj (—).

S pomočjo enostavnega računa je lahko najti, koliko Celzijevih stopinj odgovarja Fahrenheit stopinjam in narobe. Vsaka poedina Fahrenheitova stopinja je enaka petim devetinkam ene Celzijeve stopinje ali, z drugimi besedami, ena Celzijeva stopinja je 1.8 krat večja od Fahrenheitove stopinje. Celzij pa pomenja 32 Fahrenheita nad ničlo. Zato, ako se Fahrenheitove stopinje hoče spremeniti v Celzij, se mora najprej odbiti 32 od števil Fahrenheitovih stopinj in potem deliti ostapek skozi 1.8 (oziroma

odbiti 32, deliti skozi 9 in pomnožiti s 5). Ravnotako, ako naj spremenimo Celzijeve stopinje v Fahrenheitove, treba najprej pomnožiti s 1.8 in potem prišteti 32 (oziroma deliti skozi 5, pomnožiti s 9 in prišteti 32). Na tak način bomo na pr. našli, da 92 F. (precej visoka poletna temperatura) odgovarja 35 C., ali da 5 F. (prav nič nenavaden mrz) odgovarja —15 C. (15 stopinj Celzija pod ničlo).

Nekaj primerov si čitatelj morda lahko zapomni; voda na višini morske gladine zavre ob 100 C. ali 212 F.; alkohol zavre ob 76 C. ali 167 F.; loj se stopi ob 52.8 C. ali 127 F.; normalna temperatura krvi zdravega človeka je 36.7 C. ali 98 F.; vzorno milo podnebje je 15.8 C. ali 60 F.; voda zmazne ob 0 C., ali 32 F.; 0 F. odgovarja približno —17.8 C. (t. j. 17.8 Celzija pod ničlo); živo srebro ob —40 C., ali —40 C. (ob tej točki pod ničlo sta obe lestvici enaki).

Po tem opisu Fahrenheitovega toplomera je na mestu par besed o podnebnju Združenih držav. Vseled ogromnega obsega te dežele je podnebje seveda različno, ali v največjem delu dežele imamo v povprečnosti zmerno podnebje. V splošnem pa je isto podvrženo hitrim in skrajnim spremembam. Znašni pojavi skrajne vročine in oziroma mraza (takozvani vroči in mrzli valovi) so značilni najbolj ob atlantski obali in v veliki notranji ravnini. V notranosti dežele imamo vroča poletja in mrzle zime z močnimi vetrovi. Na skrajnem jugu je poletna vročina jako velika, ali zimsko podnebje je blago z mnogim deževjem. Najbolj enakomerno podnebje je ob pacifični obali. Srednja letna temperatura v Združenih državah (t. j. povprečna temperatura med najvišjimi in najnižjimi točkami, zabeleženimi po vsej deželi) znaša 53 stopinj Fahrenheita.

Ako vzamemo v poštev le najmržnejši mesec, januar, in najgorkejši, julij, nam srednja temperatura v teh mesecih poda precej značilno sliko o zimah in poletjih v nekaterih ameriških mestih, ki so v pogledu podnebja več ali manj značilna za dotični del dežele. Zanimivo je tudi navesti nekatere rekorde mraza ali vročine v dotičnih mestih, t. j. največji mraz in največjo vročino, kdaj zabeleženo v dotičnem kraju. Srednja temperatura v mestu New York je 31 v januarju in 74 v juliju, ali najnižji rekord, ki je bil dosedaj zabeležen, je —13 F. (13 stopinj Fahrenheita pod ničlo) in najvišji 102. Boston je v splošnem nekoliko mržnejši in Philadelphia nekoliko gorkejša. Chicago ima srednjo temperaturo 25 v januarju in 74 v juliju, skrajni rekord pa so —23 in 103. Še večji ekstremi so bili zabeleženi v mestu St. Paul, Minn., —41 in 104. Helena, Mont., ima sledeče rekorde: —42 in 103, Denver pa —29 in 105.

Kako enakomerno je podnebje ob pacifični obali v vseh letnih časih, je razvidno iz tega, da srednja temperatura mesta San Francisco znaša 50 v januarju in 58 v juliju, dasi so tam že zabeležili take ekstreme kot 29 nad ničlo in 101. New Orleans ima srednjo temperaturo 54 v januarju in 82 v juliju; skrajni rekord so 7 in 102 stopinj.

Izmed 48 poglavitnih mest v Združenih državah, ima Bismarck, glavno mestno države North Dakota, najnižjo srednjo temperaturo v januarju, namreč 8 F. nad ničlo, ali termometer je tam zabeležil že tak najnižji rekord kot —45 F. (45 pod ničlo). Najgorkejšo mesto je Phoenix, Ariz., ki ima srednjo temperaturo v juliju 90 stopinj in čigar rekord glede vročine je 119 stopinj. — E. L. I. S.

VIŠI DOLGOVNI PAKTI ODOBRENI.

Washington, D. C. — Poslanska zbornica je v soboto rapidno ratificirala vse pogodbe z evropskimi vladami za odplačevanje vojnih posojil, ki so bile do danes sklenjene. Ratificirani so bili pakti z Belgijo, Rumunijo, Estonijo, Letvijo in Čehoslovakijo. Italijanska pogodba je bila odobrena v petek. Zadnje besedo ima še senat.

Telefon je star 50 let.

Chicago. — Te dni je preteklo 50 let, odkar je bil iznajden telefon. Iznajditelj je bil Graham Bell.

Brisbane ne verjame — on ve. Arthur Brisbane vam je morda znan. Včasih ga citiramo in tudi g. Trunk ga včasih privleče za prico. Trunk pravi, da Brisbane večkrat kakšno dobro "pogrunta", kar je res. Res je tudi, da Trunk se ni "pogrunta" zakaj Art rad "pogrunta" take reči, ki tečejo na njegov (Trunkov) miln.

Brisbane je "editor-in-chief" Hearstovih listov odkar je meni znan. Tega je že dvajset let. Pravijo, jaz ne vem, da ima \$100,000 letne plače; in česar ne vem, rad verjamem! Brisbane piše za vse ljudi: za republikance in demokrate, katoličane in protestante, Italijane in žide. Nemške socialiste rad pohvali in irske republikane, veruje v evolucijo in biblijo, v efoplansko floto in socializem v 30. stoletju. Izkratka: za vse sloje, stranke in ideje ima včas lepo besedo, oziroma "pogrunta" kaj dobrega.

Ravno zdaj čitam v Hearstovem listu, da je Art zopet nekaj "pogrunta". V New Yorku zida nebotičnik, ki bo imel 20 nadstropij in katerega odda v našem. Vsaka soba v tem ogromnem stolpu mu prinese \$2500 letne najemnine. Poleg tega ima Brisbane mnoga druga poslopja in 10,000 akrov sveta v New Jerseyu ter na tisoče akrov v Floridi in Kaliforniji.

Tako je treba "pogrunta", da bo pisane neslo.

Tit — tet!

Klerikalci: Koliko si na boljšem, odkar čitaš McCabove spise proti veri?

Naročnik Prosvete: Toliko, da vem to, česar prej nisem vedel. Koliko je pa tebi plača narastla, odkar čitaš Trunkove pridige?

Vsekakor ju je Prosveta pohujšala!

Dragi Zarkomet! Pred kratkim je v Clevelandu policaj ustrelil dva mlada italijanska bandita, ki sta hotela oropati neko restavracijo. Bandita sta bila brata in katoličana, kar dokazuje rožni vene, ki so ga našli v žepu pri enem. Zraven rožnega venca je imel bandit britev. Zagonetno. Morda je zdaj v modi britev namesto križca. G. Trunk ali pater Kazimir mogoče pojasnita. — Resnicoljub, West Park, O.

Izobrazba v Kutariji.

Dva "brave" sta prišla skupaj in se razgovarjala o "berivu" v kutarskem "dnevniku".

— Ti, v našem papirju sem našel besedo "zofist". Veš ti, kaj pomeni? Jaz ne.

— Ne vem. Tako čudno pišejo naša gaspudje. Tako si mislim, da zofist je tisti, ki ima Zofko za ženo. Sicer pa vprašam gaspuda...

Saj bo kolekta.

Čenjeni K. T. B.! Toneta Grdinata ne poznam osebnost, videla pa sem njegovo sliko, ko si je obrisal obraz z Ave Marijo in je ostala podoba na papirju. Mož je odprte glave, kadar odpira usta in bruha na S. N. P. J. Njegovi pristaši naj mu kupijo patentirano posodo. — Ena, ki je prišla iz Oklahome v Detroit.

Trunk ne ve.

G. Trunku v pojasnilo: Mary Surrat je v svojem stanovanju skrivala zarotnike, ki so umorili Lincolna. Pri njej so imeli shajališče. Z drugimi prijetimi zarotniki vred je bila obsojena na smrt in obešena. Pred smrtjo je poklicala k sebi katoliškega duhovnika, ki jo je tudi spremlil pod vešala. Torej ni samo figurirala svojega verskega pripadništva. Jaz ne morem figurirati katoličana, če se ne brigam za cerkev in njene ceremonije.

Ameriška čudesa.

Sedmero svetovnih čudes naj se gre obesiti!

V Ameriki imamo rudnike, v katerih kopljejo rudo in premog in žganje.

Imamo tudi profesorja, ki uči, da je zemlja štirjoglasta plošča. Končno imamo sodnika, ki je obenem farmar, fajmošter, živnozdavnik in babica.

Avstralija, kje si ti!

Zadnja beseda

Prečitaj pravila, in potem še enkrat čitaj. K. T. B.

Madžarski ponarejalci frankov bože v zavetje

Graf Teleki je pobegnil v Nemčijo. Ogrska vlada zagotavlja Francijo, da kaznuje krivce, toda Hortija bodo oprali.

Berlin, 18. jan. — Graf Teleki, bivši ogrski ministrski predsednik, je v soboto pribežal v Monakovo. Kot se glasi vest, je Teleki zapleten v ponarejanje 30 milijard francoskih frankov, zamolčan prišel v Nemčijo, da uide aretaciji. Teleki je bil eden voditeljev kartografskega zavoda v Budapešti, v katerem so tiskali ponarejen denar. Druga vest se glasi, da so ponarejalci dobili plošče iz Augsburga na Bavarskem, kjer so bile narejene med vojno.

Dunaj, 18. jan. — Graf Bethlen, ogrski ministrski predsednik, je zagotovil Francijo, da bo knez Windisch-Graetz in ostali aretiranci postavljeni pred sodišče in kaznovani v polni meri, ako se jim dokaže krivda ponarejanja francoskega denarja. Sodni proces pride enkrat v februarju.

Kakor vse kaže, je ogrska vlada spretno potlačila vse poskuse, ki so vodili do zveze regenta Hortija s ponarejalci. Horty bo kmalu nobene vladne krize raziskoval. Policijska preiskava v Budapešti je do zdaj odkrila, da so bili tudi trije bankirji zvezi. Ogrski posojilniški zavod je zmenjal 150 ponarejenih francoskih not po 1000 frankov in uravnil tega zavoda, Gabriel Baross von Bellus, je bil odstavljen.

Zapleten je tudi kaplan Stefan Zdravcevič, ki je menda prejel falsifikate. Kolikor je do zdaj znano, so ponarejalci vrgli okrog 30.000 ponarejenih bankovcev v promet.

Organizacija ponarejevalcev je bila razdeljena v tri dele. Prvi oddelek je skrbel za potne liste razpečevalcev pod vodstvom Nalossyja, načelnika ogrske žandarmerije. Drugi oddelek je bil enarhnen in vodil ga je Stefan Szabo, šef kartografskega zavoda, tretji oddelek, ki je imel zapletati ponarejen denar, je pa vodil knez Windisch-Graetz.

Afera je dosegla toliko, da v Avstriji in Nemčiji nihče ne meja francoskih bankovcev po tisoč frankov, kar je velik udarec na Francijo. Jugoslavija ima tudi svoje afere, kajti ponarejeni limari so nekaj navadnega. Tam ponarejajo celo vozne listke za alično železnico.

AMERIŠKI FAŠISTI RAZGAJENI.

(Dalje s 8. strani.)

Rainey je omenil, da je v Ameriki kakšnih pet tisoč fašistov. Čestital je Italijanom v Ameriki, da so tako razumni, da ne vstopajo v fašistovske vrste.

Cital je iz knjige, ki obsega 440 strani imena oseb, ki so jih ubili fašisti. Našel je tudi fakto, kako so bili ti umori izvršeni. Med temi žrtvami je tudi 13-letna deklica. Fašistovska tajna policija je bila podučena, da rabi pri ubijanju s svinčev zlate količke, ki imajo gibljive ročaje, da so lahko žrtvi le razbili želudca, da ni bila takoj mrtva. Tako je žrtev ostala zaznamovana za vse žive dni. Obenem je pa bilo svarilo, kaj čaka druge Italijane, ako pridejo v opozicijo proti fašizmu.

Rainey je omenil, da gre hvala častnikarju Charles Edward Russellu, da je prinesel dokumente, ki jih rabi v svojem argumentiranju kot dokaze, da po kaže, kako je civilizirana človeška družba in kakšen je fašistovski teror. Prečital je tudi poročilo o splošnem napadu na prostozidarje v Florenci, ki ga je opisal neki Italijan.

Ta spis opisuje, kako so se skupine morilcev in požigalcev vrgle na pest prostozidarjev. En sam strel v obrambo je bil znamenje, da so te tolpe fašizma vrgle kot divje zveri na prostozidarje, ki so bili trgovci, zdravniki profesorji ali pa juristi.

Rainey je apeliral na zbornico, da naj ne podvzame nobenega koraka, ki bi pomagal temu teroru priti v Ameriko. Naznanil je, da bo zahteval preiskavo o delovanju fašistov v Ameriki.

VELIK POŽAR UNIČIL HOTEL.

Šest oseb mrtvih in 9 ranjenih, nekatere pa pogrešajo.

Natchez, Miss. — Silen požar v Feridayju, La., je uničil hotel Johnson, ves blok lesenih hiš, ki se je držal njega, na nasprotni strani pa hotel Van Noy. V požaru je našlo smrt šest oseb. Devet oseb je bilo precej hudo poškodovanih ker so skočile doli iz drugega nadstropja. Nekaj oseb pa pogrešajo.

NAJVEČJA MORSKA RASTLINA ODKRITA.

Zraste višje kot 406 čevljev.

London, Angl. — Največje živali in rastline se najdejo v morju. Nobena žival na suhem se ne more primerjati z morskimi kitom. Zdaj se je izvedelo, da so odkrili velikanski morsk plevel. Ta plevel zraste višji kot velika kalifornijska drevesa, kajti pogosto doseže visokost 406 čevljev.

BANDITJE ZABILI VRATA LEKARNE.

Odnegli so pa žganje.

Chicago, Ill. — Banditje so približi debele deske na vrata Meyer Landerjeve lekarne, da tako zabranijo ljudem prihod v lekarno, ki bi jih mogoče motili pri njih bankitskem poslu. Ko je bilo to delo izvršeno, so lahko oplenili Landerjevo klet za pet zabojev žganja.

AMERIŠKI PISATELJI SE ORGANIZIRAJO.

New York, N. Y. — Ameriški pisatelji, ki pišejo drame, tragedije, veseloigre, burke itd. so se organizirali da jim bo mogoče dobiti od založnikov boljše pogoje. Organizacija šteje zdaj okrog sto trideset članov.

GREEN PROTI TUJECEM ŠKODLJIVI PREDLOGI.

New York, N. Y. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je brzojavil protestnemu shodu, ki se je obdržaval v New Yorku proti predlogi za registriranje tujcemcev, da bi tak zakon le pomnožil vohune med delavci.

Rumunski častnikarji protestirajo proti cenzuri.

Bukarešta, 18. jan. — Direktorji desetih vodilnih bukareških časopisov so včeraj sklenili predložiti vladi ultimatum, da prenehajo z izdajanjem listov, če vlada ne omili cenzure glede poročil, ki se tičejo abdikacije kronprinca Karola. Vlada je odredila, da listi ne smejo ničesar poročati o konfliktu na rumunskem dvoru med Karolom in njegovim očetom ter materjo in z Bratianovim režimom.

Vesti iz Jugoslavije

Roparski umor pri Grosupljem. — Višnja Gora, 31. dec. V gozdnem jarku pod Debelim hribom, v bližini vasice Dule, občina Grosuplje, so našli dve dni čisto slučajno v gozdu človeško okostje, ki je bilo že popolnoma ogledano od živali. Lobanja na glavi je bila prebita, kar je bilo najboljši dokaz, da je postal neznanec žrtev morila.

Vest o skrivnostni najdbi se je takoj raznesla po vsej okolici. Ljudje so se v trenutku spomnili, da se je že jeseni šušljalo in skrivnostno namigalo, da je bil neki krošnjar pod Debelim hribom v bližini vasice Dule ubit in oropan. Govorica pa je kmalu utihnila, ker ni bilo mogoče dokazati istinitosti.

Sedaj, ko so našli žrtev, pa je padel sum takoj na mladega fanta iz Duplice pri Stari vasi. In res! Mladši njegov brat je izpovedal resnico. Bila sta s starejšim bratom na delu v gozdu, pičle pol ure od doma. Po poti, ki jo veže Lipoglav s Poljgo, je prišel krošnjar Tuček, o katerem je bilo znano, da je imel vedno pri sebi večjo vsooto denarja. Starejši brat je imel baje že dalj časa namen, da bi se na kakršenkoli način bodi polastil krošnjarjevo denarja. Prilika je bila ugodna. V samotni je udaril krošnjarja s sekuro tako silno po glavi, da je nesrečnej takoj izdih-

nil. Njegova kri je oškropila celo mlajšega morilčevega brata, čeprav je bil oddaljen od njega. Morilec je zavlekel potem truplo v goščavo, kjer so sedaj slučajno našli umorjenčeve okostje.

Mladi brat je izdal skrivnost nekaterim osebam že takoj po zločinu, iz strahu pred starejšim bratom pa je kasneje vse zamolčal in utajil. Da krošnjarja, ki ni imel koncesije za izvrševanje te obrti, temveč je le od hiše do hiše po samotnih goških selih prodajal malenkostno, za dom neobhodno potrebno robo, niso pogrešali, je popolnoma umljivo. Hodil je namreč daleč naokoli in ga mesece in mesece ni bilo zopet v isti kraj.

Orožniki iz Grosuplje so morila aretirali in izročili sodišču v Ljubljani.

Zračni promet med Zagrebom in Beogradom. Glavni odbor beograjskega Aero-kluba razvija živahno akcijo za upostavo zračnega prometa na črti Beograd-Zagreb. Za stvar sta se zainteresirali dve finančni skupini: v Zagrebu so to večinoma banke, v Beogradu pa privatni finančniki. Prihodnji mesec se bo vršila konferenca, na kateri se sklepne definitivni sporazum. Pripravlja se gradnja šestih avijonov za potnike, pošto in lahko blago, ki naj bi tekem ene sezone izvršili približno 400 polatov. Izraza se želja, da se val aparat izgotovijo v naši državi. Domači tvornici Z. Rogošarski v Beogradu in "Ikarus" v Novem Sadu sta že predložili svoje oferte.

Razpečevalci tisočdinarskih bankovcev. Policijske oblasti po vsej državi so mrzlično na delu, da izsledijo neznanka, ki sta hotela spraviti v Novi Gradski skoro za 8 milijonov ponarejenih tisočdinarskih bankovcev v promet. Zagrebški policiji se je že posrečilo ugotoviti identiteto enega izmed obih. Je to Mate Madunić, rojen 1. 1884 v Čisti pri Imotskem. Kljub marljivemu poizvedovanju pa se neznancev doslej ni posrečilo izslediti. Notranje ministrstvo in Narodna banka sta razpisala velike nagrade za aretacijo obeh.

Aretacija Mariborčanke v Zagrebu radi umora. Na Miramarški cesti v Zagrebu so našli 29. dec. truplo 14 dni starega novorojenčka. Policija je aretirala služkinjo Marijo Pepelnik iz Maribora, ki je priznala, da je dne 28. dec. ob 6. zvečer odločila tamkaj svojega otroka. Dete je umrlo od gladi ali pa od mraza.

Strašen zločin versko-blasne matere. V nedeljo dne 27. decembra zjutraj je izvršila posestnica Neža Anželj iz Vrha pri Trebelnem grozen čin nad svojo 5 tednov staro hčerko. V hipni blaznosti je dekletu prerežala vrat, da je takoj izkrevavelo. V verski zmedenosti je nesrečna mati po aretaciji izjavila, da se čisto nič ne kesa svojega dejanja, češ: "Saj to ni bil nedolžen angelček, temveč je bil v njem vrag!" Anželjevo so orožniki odvedli v Mokronog, nakar je bila na odredbo tamkajšnjega zdravnika odposlana v umobolnico na Studenec v Ljubljani.

Umrti v Ljubljani. Marija Blaž, mizarjeva vdova, izdelovalka žimnic, 73 let. — Terezija Makše, postrežnica, 38 let. — Marija Pretnar, delavčeva hči, 16 mesecev. — Silvestra Pohar, hči čevljarskega pomočnika, 3 dni. — Fran Hribar, delavčev sin, 20 mesecev.

Senzacionalni uboj v Bogatiču v Srbiji. V Bogatiču v podrinjski oblasti v Srbiji se je dogodil 24. dec. krvav zločin. Ubit je bil upravnik pošte Vladimir Nikolić, ki je šele tri dni poprej nastopil svoje službo. Kritične noči je bil v družbi dveh prijateljev. Na povratku proti domu so padli nenadoma nanj streli. Ko so prišli zjutraj ualuzbenci v uradne prostore, so našli upravnika s prestreljenim sencem. Vse stvari na pošti so bile sicer v redu, samo blagajna je bila odprta in ukradeno iz nje 70.000 Din. Dogodek je izzval v Bogatiču razumljivo senzacijo, ker tam že desetletja ni bilo nobenega slušča uboja. Policija je aretirala vse osebe, ki so bile usodnega večera v Nikolićevi družbi, med drugimi bivšega upravnika pošte Dragutina Nedica, ki je bil takoj osumljen, da je on morilec ali vsaj soudeleženeec. Pri hišni preiskavi niso našli pri njem ničesar obtežilnega, pač v hlevu, kjer je imel konja, 125.000 Din. Domneva se, da je bil to denar od čevljev računov ki ga je Ne-

dič poveril. Policija je mnenja, da je Nedić izvršil umor radi tega, da openi državno blagajno in tako pokrije primanjkljaj, ki ga je napravil kot bivši upravnik pošte v Bogatiču.

Samomor slovenskega rudarja v Srbiji. Dne 23. decembra, pol ure pred polnočjo, se je ustrelil z dinamitno patrono Slovenec Karel Dezelak, doma od Sv. Lenarta pri Laškem, rudar v Senjskem rudniku v Srbiji. Vzel je dinamitno patrono, jo pripravil, kakor je potrebno za odstreljevanje premoaga, je položil potem na levo stran prsi in vžgal. Pri eksploziji mu je patrona raztrgala srce, pljuča in levo roko. Vzrok stranskega samomora Dezelaka ni znan. Nesrečnej je ostavil samo pismo na nekega svojega tovariša, v katerem ga prosil, da naj sporoči njegovi materi, da mu je bilo življenje nemogoče.

Samomor mladega dijaka. V Beogradu se je dne 28. dec. zvečer ustrelil dijak Milan Popović, učenec šestega razreda II. beograjske gimnazije.

Krvav božič v ptujaki okolici. V Cirkovcih pri Pragerakem so se na Stefanovo fantje tako sprili v gostilni, da je obležal na mestu neki posestniški sin, ki se je ravnokar vrnil od vojakov. — V Stonjih pa se je zapletel v družinski prepri neki 60 letni posestnik, ki je branil sinu iti v gostilno. Tudi on je med preprirom obležal mrtev. — V ptujsko bolnico so pripeljali celo vrsto ranjenih iz podobnih božičnih pretopov.

Izstopa tiskarna. Ljubljanska tiskarna Makso Hrovatin je izstopila iz Društva tiskarnarjev, radi česar so val v tiskarni zaposleni delavci v smislu določil tarifne pogodbe isostali od dela.

IZ PRIMORJA

Novo fašistovsko nasilje. Koper, 28. dec. — V Dekanih je bil razpuščen občinski svet in je bil na njegovo mesto imenovan izredni komisar. Vlada utemeljuje razpust s trditvijo, da je dekanatski občinski svet vrnil protidržavno agitacijo. To pomeni, da je osebe občinskega sveta v slovenski vasi Dekanih slovensko in da se noče ukloniti fašistovskemu teroru, ki hoče ubiti sleherno kulturno stremiljenje našega naroda v Juljski Krajini.

Smrtina kosa. V Črnem kalu pri Dekanih je umrl trgovec in posestnik Karel Šiškovski v starosti 67 let ter zapušča tri hčere in dva sina.

Novo vino. Iz Prvačine na Gorickem poročajo, da je povpraševanje po vinu v tamonjem kraju bolj slabo in da se prodaja pijača po 2.50 do 2.70 Lir za liter.

Branko: Različne smrti

Čudno je in nam čisto nepojmljivo, v kakih okoliščinah obide čisto smrt ubogega zemljana. Videl sem smrti, ki so bile odrešenje, osvobojenje in kakor nagrada za dolgo in težko pot bojev, prevar in sploh vasa, čemur pravimo življenje. Malo mrličev sem videl, ki so imeli izmučen obraz, ne, večina jih ima obraz izpočit, ueta v lahak naameh in še okrog oči nekaj, kar bi nam rado povedalo o neznani nam sladkosti. Zato sem moral odbravati napis, ki sem ga videl v neki vseučiliški dvorani za se: "To je kraj, kjer smrti rade volje življenje na pomoč priskoči." — Ne, ne, videl sem obraze mrličev, ki so se za živa pol stoletja borili in se bili na pesti z okolico in s svojo usodo — na odru pa je imel izraz svetnika, ves v zatejevanju, milini in blaženosti.

Toda videl sem smrti, ki niso bile odrešenje, ne konec trpljenja, temveč kazni, šiba in povražila za grozne in strahotne grehe, kakršnih ubogi človek še smolen ni. Ni smoleni tolikih in takih prestopkov, kakor je bila kazen zanje. Videl sem smrti, kjer se je usoda tamljajala in dolgo pripravljala, kako bi v svoji grozoti prekosila vse svoje sodanje divjanje. To niso bile smrti, to je bila podivjana razuzdanost, blazna pijanost, grozotna groza usode in nizkotno smenje človeka.

Nekje v Voliniji na Poljskem sem se pripeljal v hudi zimi po-

noči s trojko do gostilne. To se pravi, da je stalo v nedogledni daljavi nekje v anegu par hiš, ki menda niso imele drugega namena, kakor popotnika prenočiti in trojki zamenjati konje. Presebahajec sem sanjal o gostoljubnem samovarju, da sem vedel, da me bo v gostilni hebrejec odiral pri slabem žganju.

Komaj par verst pred naseljem so postali naši konji silno nervozni in ko smo hoteli šinit preko redek brezov gozdič, so se naenkrat obrnili. Takoj smo vedeli, kaj je. Val trije, voznik, moj tovariš praporščak in jaz, smo napeli peteline. Konje smo s težavo obrnili in jih spravili v počasen tempo. V luninem svitu smo videli veliko volčje tolpe, ki nas je polahko obkrožala. Voznik, domačin in praporščak, Poljak, ata se takoj izkazala in dokazala, da sta imela že večkrat opravka z zverjo: kolikor strelvolovilo sivec je padlo. Volkov so se vrgli na ubite tovariše, udarili smo po konjih in kmalu nato smo sedeli v krčmi, kjer je bilo žganje res žalostno in hebrejec res čifut.

Govorili smo o tem, kar smo doživeli pravkar in pogovor se je sukal o smrti. Mladi poljski praporščak je povedal eno iz svojega življenja na fronti. Govoril je s humorjem, kar pa je bilo cinizma vmes, ni motilo, ne, pričalo je zanj, zakaj kdor je res kaj doživel ne tarna kadar pripoveduje, temveč se skuša celo šaliti se iz tega, kar je v grozi doživel.

"V oni vojni fazi je bila fronta sem in tja, kamor je je pač veter zanesel. Enkrat naprej, enkrat nazaj, tako da čisto nisem vedel po ponašanju levela in dešnega frontnega krila, ali bežimo ali napredujemo. Bog sam se nas je usmilil in nam dal vidno znamenje za smer našega premikanja: silne jate črnih gavranov so spreminjale fronto na vsaki njegovi poti. Ta smrdljiva ptica je imela dober nos in instinkt. Kadar so se vdrignili in leteli nazaj, smo jo vaelej tudi mi kmalu ubrali za njimi. Nekoč nas je sovražnik poštno naklesnil in podil kar se je dalo. Jaz vam ne morem povedati, kako se je to zgodilo. Samo to vem, da mi je jutranje solnce žarko sijalo v lice in pogledal sem. Nobenega grmenja in trusca ni bilo okrog mene. Sam božji mir vsenaokrog. Zdelo se mi je, da sanjam. Toda težka odeja me je tlačila: kup prsti in truplo vojaka. Streslo me je. Pogledal sem okoli sebe: množica vojakov in konj je ležala na deano in levo okrog mene. Vse tiho je bilo v tem lepem groznem jutru. Ah, da, očividno se je fronta pomaknila daleč od tod, ali mislim in tako so nas pustili ležati, nas, mrtvece. Naenkrat mi zatemni oko temen oblak: bili so gavranji, ki so se kričeli vabili na grozno pojedino človeških in koptjskih trupel. Hotel sem pogledati, kam se bodo zagnali, a tisti hip je švignila mimo mene peščica podivjanih psov, ki so jih gonili preplašeni volkovi. "Sladko je umreti za domovino!" — O Ti moj ljubi Bog! Rad bi se premaknil, da bi vsaj roko dvignil, toda moja odeja je bila pretežka. Od strahu in gnjeva nad vso to odurnostjo sem onemogel zatianil oči in nisem nič mislil; polastilo se me je ono sladko brezbržje, ki ga ima vsakdo, ki vidi tik pred seboj gotovo smrt. O, da bi prišla, hitro in gotovo! Hotel sem moliti, toda nisem, kakor da nočem prositi milosti Boga, ki mi je določil tako gnusen konec. Iz ometice me je prebudilo krakanje in vrcanje. Odprl sem oči in jih takoj nato zapri: ogromen gavrnan je sedel na glavi mojega mrtvega vojaka in mu naenjal oči. Hotel sem zakričati, a nisem mogel. Tako bom torej umrl! Materi bodo pisali: "...tem naznanjamo, da je padel na polju slave za domovino..." Hotel sem na glas zakleti, zahrobel sem in sam ne vem, zakaj, takrat se je odvalilo truplo vojakaovo raz mene. Gavran so odleteli za strelja in obdelavali tam svoje žrtve. Prsa so mi bila lažja, dihnil sem in dihnil. A ko je solnce stalo na poldnevu, sem se izkopal počasi iz zemlje in kmalu nato so me našli vojaki. Povedali so mi, da me je zasula granata. K sreči mi ni zasula glave in ko sem v bolnici okreval, sem dobil dopust. Materi sem povedal to storijo in vsak dan ava hodila v cerkev in zalagala svečice pred Censtohovsko Marijo..."

Pili so žganje s čajem in bili trudni od čudne starije. Rad bi poslušal kako veselo, predno gremo spat in zato sem rekel vozniku, staremu Volinaju:

"Povejte še vi kaj, pa ga homo še eno mero!"

Kosmati možak je zamoknal, izpraznil čašo, si obrišal z rokavom usta in govoril tja v en dan, da sem pričakoval kaj prav pasobno vselega.

"E, da, umreti je umreti, smrt je smrt; drugače tega ne moreš povedati. Ampak umreti ni umreti in smrt ni smrt; drugače ne morem reči jaz, ki sem pokopal svojega očeta. Je precej podobno kakor je gospod pravkar pravil. Sem se pa spomnil ravno prej, ko smo imeli opravka s volkom... Torej moj oče je umrl v hudi zimi. Naše zaselje ni, da bi mu dejal vas: tri lesene bajte in podrtija poleg njh. Do cerkve in pokopališča boš z dobrimi konji vozil v anegu dve uri. O, ti ljuba Rusija! In je oče umrl v najhujšem mrazu, da smo pojokali, smo pomelili, krato, doma abito, na sani naložili, zapregla sva z bratom trojko, udri po konjih in že sva prevažala dobro uro. Kaj nas niso čakali za gozdom volkovi? Da, toliko jih je bilo, da na rešitev nisi mogel misliti. Z bratom pa sva bila še mladi: mlad človek se v strahu trese in otepa s puško kakor s bičem. Pa sva jih vendar od tistih, ki so padli po konjih, precep pobila. Toda splašeni konji so drveli po gozdu, zdeli ob drvo, sani so se prevrnile, krsta je padla z njh in tako smo obtičali v anegu. Volkovi okroglinokrog nas. Streljala sva na levo in desno. Ko pa sva videla, da so konjem po vrstovih, sva sbežala nazaj domov. Tam amo šli z vseh treh hiš s sanmi v gozd. Strašno, vam rečem, ne po človeško in ne po živalsko: našli amo ogledane konjske kosti in prazno krato. V naglici napravljena, se je pri padcu razceplnila in od našega ljubega starega očeta nismo imeli bogve kaj pokopati. Vočen spominu mu, o mili Jesus, pijmo, žganje nas greje!..."

Groza me je obhajala pri tem pripovedovanju, pri smehih, solzah in emokih, ki so spremljali njegovo povest.

Zaspali smo po dolgem pitju in ko smo sedli v trojko, je žarko solnce svetilo nad mogočno, edinstveno volinjsko zimo.

Ne, ne! To ni slučaj! Mi doživljamo stvari, ki jim pravimo slučaj, ker ne vemo zanje drugega imena.

Bili smo leto pozneje v hudem ognju. Naši strelski jarki so bili v naglici in silnem boju tako hitro napravljeni, da so bili dobrega pol metra globoki. Skljuden sem se priplasil v neki bojni pavzi do častnika, od katerega sem hotel imeti pojaanil. Pripravil sem se, kako ga bom nagovoril, toda on me je že spoznal, se nasmejaj in mi hitel nasproti. Bil je moj stari znanec, poljski praporščak. Ni hotel govoriti o službi, pokazal mi je samo mal zavoček in pismo od matere: poslala mu je čokolade in pisala, da vsak dan gori pred Censtohovsko Matko Božjo svečica za njegovo srečno vrnitev. Mnogo sva govorila po tako dolgem snidenju. In ko sva se ločila, mi pravi:

"Jaz ne bom užival darov svoje majke sam. Ne, ti si moj prvi sosed in zato si povabilen vsak dan in moraš priti in bova vaelej kosček čokolade jedla... Priidi! Radi moje matere, pisal ji bom in v tolažbo ji bo..."

In sem res prihajal vsak dan. Ko sem pa prišel sedmi dan in se plazil skoro po kolenih kakor vedno, sem videl od daleč, da čita pismo. Zdel se mi je čuden: ko je čital, se je divjal in vatajal, gledal je še iz jarka — sovražnik je ležal komaj dobrih sto metrov pred nami — vzpenjal se je in ne meneč se za nevarnost, se je vžbočil nad jarkom. Bil sem že pri njem, hotel sem ga posvariti, naj se skrije, tedaj pa je omahnil vznak, nem in tih je obležal na strelskem jarku.

Ko sem stal tik njega, sem pogledal v pismo: sosed mu piše, da mu je stara matka doma umrla.

Potegnil sem ga v jarek; na čelu je imel prav majhno krvavo rano. Kroglja ga je zadela prav tisti hip, ko je izvedel, da mu je mati od žalosti in bridkosti umrla.

Ivan Podržaj:

ZLOČIN

Samozavestno in ponosno je stopil na pot, ki se mu je zdela od vekovna določena in edino zveličavna.

Toda jedva je bil usmerjen nanjo njegov korak, že so ga vrgli z nečloveško silo na široko cesto, polno blata in nečednih odpadkov. Nihče se ni zmenil za njegov obup. Smejali so se in se mu rogali. Mnogi so psovali njegovo očetno, njegovo mater, njegovo ženo, ki je šel imel ni in njegove otroke, ki se misli ni da se bodo kdaj rodili.

Nekdo — bil je ves v zlatu — ga je krepko sunil v tilnik in se zakrohotal. In tisti, ki je stal ob njem, se je zasmel tako pritrjevalno, da ga je troje najbližjih — med njimi je bila tudi umazana in razgaljena žena, ki se je naslanjala na človeka v cerkveni srajci — prišlo in izrinilo v jarek obcestne gnojnice. Mnogi se je smejala in ploskala. Umazana žena je stopila na kup cestne nesnage in je z odurno sladkim glasom zavpila: tako naj se godi vsakemu, ki je zoper nas!

Tedaj je pristopil birič in je v imenu gosposke, ki ima edina pravico nad vsemi, ukazal, naj ga izvlečejo iz jarka. Švignil je po ženski s pasjim bičem in ona ga je z globokim poklonom poljubila. In vsi, ki so to videli, so jo blagoravali in ji izkazovali svoje spoštovanje. Starec z dolgo sivo brado, s svetlimi gumbi na povlani obleki, se je priplazil do nje. Z velikim užitkom je prikladal svoje blede ustnice na njen razgaljen hrbet, kjer se je rdečila proga pasjega bica.

Izvikli so ga iz jarka umazane in smrdeče. Ponizan in osramočen je gledal v jarek, kjer se je potapljala osnutek njegove slike.

Planil je proti jarku, da reši platno, ki je vsebovalo njegovo bodočnost.

"Držite ga!" je zavpil birič.

"Primita norca!" je zarjula množica.

In res so ga prijeli ter ga izročili biriču. Namah so ga obkolili še drugi biriči. Postavili so se ošabno vzravnani preden in mu grozili. V njihovih očeh, zatetkih od neumorne čustvenosti, je videl vso sramoto človeštva. Nezasit odsev človeške življenja je prihajal iz njih.

Hotel je pojasniti, kaj se zgodilo, toda višji birič je zarjul: "Molči!"

V njegovi duši se je uprlo. Zaklical je:

"Nikdar!"

"Zvežite ga!" je zapovedal višji birič in udaril radoznalega mladeniča, ki se je preveč približal njegovi oblasti.

Zvezanega so ga privedli pred vrhovnega čuvarja paragrafov in zakonov. Množica je vpila za njim in ga zasramovala.

"Kar je zagrešil?" je vprašal vrhovni čuvar birič.

"Nič!" je odgovoril in se nasmešnil.

Višji birič pa je pričal:

"Najponižnejše javljam, da je ta človek izstopil iz vrste in hujškal mirno množico."

"To je zločin!" je pritrdil vrhovni čuvar in vprašal:

"In kaj je še zakrivil?"

"Skriti je hotel sliko, o kateri pravijo, da zasmehuje red in mir."

"Kakšno sliko?"

"Svojo!" je odgovoril in vzravnal glavo.

"Molči!"

In govoril je birič:

"Ko smo ga v izpolnjevanju svojih dolžnosti ujeli, jo je vrgel v jarek, da se je potopila."

"Ni res! Lažeš!"

"Čista resnica, velečastni gospod! Zunaj so priče."

"Odvedite zločince!" je zapovedal vrhovni čuvar ter si je zadostno pogladil koničasto brado.

Tako se je zgodilo z njim, še preden je mogel povedati, kdo je in kaj hoče.

Agitirajte za "Prosveto!"

Prebivalstvo v zaporih Združenih držav

Kako stojijo Jugoslovani v tem pogledu.

Trgovinski departmet je objavil izvešček iz najvažnejših statističnih podatkov prebivalstva v zaporih v letu 1923. Prebivalstvo v zaporih Združenih državah je dne 1. januarja 1923 znašalo 109.619. To je nekoliko manj (za 1.7%) kot ob novem letu 1. 1910, ko je bilo 111.498 ljudi v zaporih. Ker je prebivalstvo Združenih držav med tem veliko poraslo, je torej 1. 1923 bilo razmeroma veliko manj ljudi v zaporu kot 13 let poprej. Razmerje napram prebivalstvu je bilo 1. 1923 za 17.7% manjše kot 1. 1910. Da število jetnikov pojema, je razvidno tudi iz podatkov o številu ljudi, ki so bili poslani v zapor tekom prvih šestih mesecev 1. 1910 in tekom prvih šestih mesecev 1. 1923. V zadnjem polletju je bilo obsojenih v zapor 166.356 ljudi, kar je za 25.6% manj kot v istem polletju pred 13 leti. Razmerje k prebivalstvu pa to pomenja 37.7% manj za vsakih 100.000 prebivalcev.

Pijanstvo, nespodobno obnašanje (disorderly conduct) in kršitve prohibicijskega zakona so tvorili več kot polovico vseh pregreškov, radi katerih so bili ljudje obsojeni v zapor. L. 1923 je 25.8% vseh kaznjencev bilo v zaporu radi pijanstva; 1. 1910 je to število znašalo 35.8%. Nespodobno obnašanje je bilo odgovorno za 14.9% vseh kaznjencev v 1. 1923 in za 19.1% v 1. 1910. Kršitve zakonov o opojnih pijačah so 1. 1923 spravilo v zapor 11% vseh kaznjencev. Dne 1. januarja 1923 je le 4.8% vseh kaznjencev bilo ženskega spola.

Kar je zlasti zanimivo za tujerodce, je statistika glede narodnosti in rojstne dežele kaznjencev. Izmed kaznjencev, ki

so bili obsojeni v zapor tekom prvih šestih mesecev 1. 1923, je bilo 90.496 tukaj ali 84.4% rojenih belokožcev, 31.054 ali 18.7% tujerodnih belokožcev in 88.821 ali 23.3% črncev.

Jako interesantno je razmerje med številom kaznjencev posrednih skupin in številom prebivalstva dotične skupine. Razmerje je izračunano na podlagi tolikih kaznjencev za vsakih 100.000 prebivalcev dotične narodnosti. Tedaj najdemo, da 1. 1923 je bilo poslanih v zapor razmeroma največ črncev — namreč 797.1 za vsakih 100.000 črncev. Za njimi prihajajo Indijanci, Kitajci, Japonci in druga barvopolna plemena; njihovo skupno razmerje je bilo 666.9 kaznjencev za vsakih 100.000 prebivalcev. Razmerje za tujerodne belokožce je bilo 488.5 za 100.000. Tukaj rojeni belokožci so imeli najmanjše razmerje izmed teh velikih skupin, namreč 239.4 za 100.000.

Po mnenju trgovinskega departmeta eden izmed vzrokov, zakaj je razmeroma toliko več kaznjencev izmed tujerodcev kot izmed tukaj rojenih belokožnih Amerikancev je dejstvo, da tujerodno prebivalstvo vsebuje veliko večje razmerje odraslih ljudi moškega spola kot tukaj rojeno prebivalstvo. To treba torej vpoštevati, ako naj se sodi pravično. Ako se primerjamo omeji le na odraslo prebivalstvo moškega spola (čez starost 16 let), tedaj najdemo, da razmerje izmed tujerodcev je 878 in izmed tukaj rojenih belokožcev 703.2 za vsakih 100.000 odraslih ljudi moškega spola.

Skraino zanimiva je narodnostna statistika o tujerodnih obsojenih v zapor tekom prvih šestih mesecev 1. 1923, kaznjenci so porazrejeni po deželah, kjer so se rodili. Najdemo, da Finci imajo razmeroma največ ljudi v zaporu, namreč 697.5 za vsakih 100.000 Fincev; z drugimi besedami, izmed vsakih 100.000 tujerodcev rojenih na Finskem jih je bilo v zaporu 697.5. Mehikanci so takoj za njimi; njihovo razmerje je 612.9. Tretji po vrsti so Irci, katerih razmerje je 405.8 za vsakih 100.000 ljudi, rojenih na Irskem. Potem prihajajo Avstrijci s 317.7 za vsakih 100.000.

Druga taka razmerja so 296.1 za Grke, 293.2 za Norvežane, 287.6 za Švede, 274.8 za Poljake, 233.3 za Škote, 232.1 za tujerodce iz Rusije in isto razmerje za one iz Litve, 228 za Madjare, 201.8 za Italijane, 178.8 za Jugoslovane (t. j. za tujerodce, rojene v Jugoslaviji), 106.7 za tujerodce iz Angleškega (v ožjem smislu) in Velikega in 101.5 za Dancce. Najnižje razmerje izmed vseh izkazujejo tujerodci rojeni v Čehoslovakiji, namreč

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Dec. 31. 1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

65.9. Drugo najnižje razmerje imajo Nemci (t. j. ljudje, rojeni na Nemškem, namreč 79.8 in tretje najnižje Švicarji, namreč 87.5.

Vse to številke so jako zanimive, ako se pomisli, da slično razmerje izmed tukaj rojenih belokožcev znaša, kakor zgoraj navedeno, 239.4.

F. L. I. S.

ZA MILJON DOLARJEV DRAGULJEV UKRADENIH.

Tatvina je bila izvršena v času zabave bogatih postopačev.

West Palm Beach, Fla. — V hiši George L. Meskerja so bili ukradeni dragulji, ki so vredni več ko milijon dolarjev. Tatvina je bila izvršena ob času domače zabave. Dragulji so bili lastni na mra. Meskerjeve, žene tovarnarja, ki je izdeloval železne ploče v Indijani in pri tem tako obogatel, da je ženi lahko kupil toliko nepotrebnih ropotije, sam je pa tovarništvo obeal na klin, da se je laglje zabaval v Floridi.

MR.

PETER UNTERSCHUTE Box 102, Melville, Can.

Pišo: "Prosim, pošljite mi takoj še eno škatlo Bolgarskega zeliščnega čaja. Pomagal je povrnitav k zdravju, medtem ko je vse drugo, kar sem poskušal, bilo brezuspešno. Hočem ga imeti pri rokah, da ga lahko vzamem ko imam prehlad. Hvala."

Bolgarski zeliščni čaj se prodaja v vseh lekarnah po: 35c, 75c in \$1.25. —(Adv.)

Agitirajte za "Prosveto!"

Stari ljudje, iskrpani valed Hljenskikh skrbli, najdejo pomoč v Nuga-Tone.

Je učinkovita in hitra.

Tisočim je čudovito pomagano par dneh. Nuga-Tone povrne živčnost in moč iskrpanim živcem in mišicam. Dala ročno kri, močne in mirne živce in na čudovit način poveča njihovo moč vzdržljivosti. Prinese blažilno spanje, dober tek, dobro prebavo, roden stol ter ambicijo. — Če se do ro ne počutite, je vaša dolžnost, da je poskusite. Vas nič ne stane, ako vam ne stori dobro. Je prijetna za vživet in počutiti se boste boljše takoj. Če vam je še ni predpisal vaš zdravnik, potem pojdite takoj v lekarno in kupite čisto Nuga-Tone. Ne sprejmite nadomestil. Vživajte jo par dni in če se ne počutite boljše in če ne izgledate boljše, nesite ostalo nazaj lekarnarju, ki vam bo povrnil vaš denar. Izdevatelj Nuga-Tone zahteva od lekarnarjev, da jamčijo za isto in v vrnejo denar, če niste zadovoljni. Priporočena, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah. —(Adv.)

NA PRODAJ JE HIŠA,

poslojše za trgovino in stavišče v bližini S. N. P. J. urada. Na vogalu, spredaj trgovina, zadaj stanovanje; oglasite se pri lastniku na: 2420 S. Elmwood Ave., Berwyn, Ill. —(Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeči, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vadno le najboljši in najcenejši.

Gsočertjam, sladničarjem in v prodajalne šolemine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR,

4401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Dvanajst let v samostanu

Spisal Joseph McCabe, bivši frančiskan in profesor v semenišču, Provel A. K.

(Dalje.)

Mene je od začetka zelo zanimala izkustvena (empirična) znanost, pa dasi nisem bil ravno oviran, sem vedno izgubil ves pogum za isto, ko so me naučili, da izkustvena znanost napravljaja misel "mehanično" in toliko bolj izpostavljeno materializmu. Čeprav O. David ni bil moj profesor, je sledil z uslužnostjo mojim študijam skozi ves tečaj. In dasi sem k sreči v mnogih ozirih pretrgal njegov vpliv, sem spoznal, da imam v bodoče s skrbnostjo premisliti vse, predno kaj zapremem od njega. Gotovo pa, sem mu bil veliko dolžan za vcepljenje navade k pridnosti in doslednosti.

Duhovnik, ki je bil po imenu naš učitelj filozofije, gotovo ni odgovoren za usodne globine, v katere sem končno zašel. Ena izmed malo reči, katere ni učil, je bila metafizika. Znal je alikati in igrati, bil je avtoriteta k arhitekturi, kanonskem pravu, zgodovini, starinoststvu in drugem. Prišel je iz Belgije kot menih velike prenapetosti in njegov način poučevanja v filozofiji je bil dokaj originalen. Po vsaki vaji je diktiral v latinščini celo število vprašanj in odgovorov, naslednjega dne pa je bilo treba besedo za besedo ponoviti vprašanj in odgovore. Nekateri moji sošolci so izdelali skušnjo z odliko, pa pri vsem tem niso imeli niti ene ideje o filozofskih vprašanjih. Častiti frater je bil druga žrtev našega vstaškega gibanja, njegova prenapetost pa nam je omogočila, da smo napravili iz njegovega življenja resno breme. On je na primer bil strašno jezen, če je koga srečal na naših širokih stopnicah, pa smo ravno radi tega divjali po stopnicah. Živel je večinoma na trdem prepečencu, mi pa smo tupačam nakradili prepečenca ter ga vprico njega hrustali pri obedu v veliko nasladi njegovim kolegom.

Zadnja tri ali štiri leta dijaškega življenja so posvečena bogoslovstvu: Pod tem imenom je poduk o cerkveni zgodovini, kanonskem pravu, svetem pismu in moralni ter dogmatični teologiji. Navadno strašno pristranska cerkvena zgodovina o cerkvenih preobratih vzame dosti časa. Kanonsko pravo, ogromen sistem cerkvene zakonodaje, je ali zanemarjeno ali pa poučevano samo na najbolj grob način. Vsak red ali škofija si pridobi enega ali dva eksperta v tem predmetu, katerih se poslužujejo v služaju zamotanosti, ampak večina duhovščine je zadovoljna s picho znanostjo kanonskega prava, ki ga po potrebah pobira radi moralne teologije. Tri leta so torej posvečena svetemu pismu in pravemu bogoslovju. V mojem slučaju mi niso dali niti ene same vaje v kanonskem pravu.

S štirimi lekcijami vsaki teden skozi dobo dveh ali treh let je nemogoče zadostno preučiti več kakor majhen del svetega pisma. Po splošnem uvodu je izbranih nekaj knjig s podrobnim komentarjem, katere naj dijaki pre-

učujejo z razlagalnim načinom, tako da ostali del lahko porabijo v brezdelju.

Silna kritika modernjših časov kakor tudi toliko slavljenja, vendar umikajoča enciklika papeža Leona XIII. je izzvala dalekosežen princip, da ni treba vsega smatrati za navdajnenje, kar je zapisano v svetem pismu. Vočigled hudi kritiki racionalistov so mnogi pristali, da so v svetem pismu zgodovinske kakor tudi znanstvene napake, in slavni francoski profesor Loisy je s kritičarji svetopisemskih zmot prišel zelo daleč. Ko je pa prišla papeška enciklika z izjavami, da v svetem pismu ne more biti dovoljena nobena zmot, je tudi profesor Loisy izgubil iz vrst kritičarjev (v žepu pa je imel od papeža najbolj uljudno in poklonilno pismo, v katerem so bile priznane njegove usluge v preteklosti.) Enciklika zadene izjave, ne pa misli šolanih katolikov. Leon XIII. ni nikdar hotel izrabljati svoje nezmotljive avtoritete. Tako tudi njegove enciklike ne vživajo več spoštovanja kakor njegova avtoriteta sama, torej niso resna stvar. Katoliški verniki so na njegove izjave pod neakim vtisom, da po katoliški teologiji dele z njim v gotovi meri prestiz njegove nadnaravne sile. O nezmotljivosti ne dvomijo in katoliški šolniki samo potrpežljivo čakajo, da si kak razumnejši kardinal nadene papeško tiaro.

Pri svetopisemskih vprašanjih se katoličani zatekajo k elastičnosti "navdajnenja". Napreden mislec lahko tolmači sveto pismo po svoji kakor hoče. Precej zmožen profesor svetega pisma na univerzi v Louvainu je pristal, da so bili njegovi lastni nazori o svetem pismu absolutno zmešani radi nejasnosti osnovnih idej. Neki drugi odlični profesor napoveduje previdno umaknjenje papeštva glede svetega pisma, ko bo prišel čas zato. Kaj bo ukrenila komisija, ki sedaj sedi v Vatikanu in razpravlja o bibličnem vprašanju, se še ne more sklepati. Toda osebno mnenje posameznikov v tej komisiji mi ni neznan. "Resnica je," se spominjam, da je rekel fater David, ko je izšla "visoka kritika" "resnica je, da sveto pismo stare zaveze ni bilo pisano za nas in čimprej ga more cerkev previdno zavreči, toliko boljše."

(Ko je bila prvič izdana ta knjiga, je Leon XIII. imenoval komisijo bogoslovcev z mojim učiteljem Davidom kot tajnikom, da spiše serijo izjav glede svetega pisma. Jasno je, da je Leon XIII. videl zmoto svoje enciklike ter je bil pripravljen postati bolj liberalen. Se v zadnjih urah njegovega življenja je opetovano mrmral besede: "Vprašanje biblije, vprašanje biblije!" Nastopil je papež Pij X., po razumu najbolj omejen in srednjeveški kardinal, kar jih je tedaj bilo. V nasprotnem taboru Vantuelli in Rampolla nista mogla priti do sporazuma, da bi Pija ovrhila in bi si eden njiju nataknil papeško tiaro. Kako je novi papež ignoranten, se je tudi kmalu pokazalo. Reakcijskarni katoliški šolniki so komisijo enostavno odpravili, moj liberalni učitelj pa je podpisal eno prvih takratnih izjav, da je vseh prvih pet knjig starega testamenta spisal Mojzes. Tedaj je pričelo veliko preganjanje proti liberalcem ali modernistom. Umni katoličani so stekali pod papeštvom Pija X. in so bili prepričani, da papež ruši cerkev.)

(Dalje prihodnje.)